

Programm „Täiskasnute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“

Arendustegevused Õppekavaarendus

Lõppeesmärk – jõudmine väljundipõhiste õppekavade rakendumiseni üle kogu vabaharidulike õppeasutuste võrgustiku.
Teema käsitlemise aluseks oli kohtumine HTM välishindamise osakonna juhtaja K. Petersoni ning peaekspert Jaako Lindmäega. Tutvusin olemasolevate õppekavadega ning analüüsi tulemusena valmistasin ette ettekande koolitusseminariks.

Millised on meie õppekavad täna?

Põhimõtteliselt võib täna kasutusel olevad õppekavad jagada nelja põhitüüpi. Allpool annaksin nende lühiülevaate.

I tüüp – Protsessi kirjeldavad õppekavad

Õppekavas antakse:

- Sisu lühikirjeldus /meetodid, tööviisid, kursusel käsitletav
- Eesmärgid: anda ülevaade, kursuse läbinud saavad praktilisi teadmisi ja oskusi
- Sihtrühm
- Õppekeel
- Toimumiskoht
- Koolituse kirjeldus (teema, õppe kirjeldus, tundide arv, lõpetamise kord, dokumendid, mis väljastatakse)
- Õppekirjanduse loetelu

II tüüp – Näivaltpädevusi, tegelikult protsessi kirjeldavad õppekavad

- Tuuakse välja õppe alustamise tingimused, kirjeldatakse õppes omandatavat.
- Teadmised-oskused on välja toodud näiteks sellisel viisil:
  - *Algteadmised ettevõtlusest, teadmised ja oskused äriidee püstitamiseks ja äriplaani koostamiseks*
- Sisu on teemadena kirjeldatud
- Kirjeldatakse lõpetamise tingimusi ning lõpetajale antavat dokumenti

III tüüp – Eesmärgistatud õppekavad, mille väljundit on kirjeldatud formaalselt, mitte pädevuste kaudu

Näide1

Õpetuse eesmärgid: KUNST JA SELLE ERINEVAD VORMID.

Joonistamine, vormiõpetus, maal, kompositsioon, keraamika, portselan, siid, vilt, klaas.
Jätkatakse märgi dünaamika, rütmi ja väljendusrikkuse omandamist. Omandatakse teadmisi joonistuse ülesehituses ning valguse ja varju kasutamises erinevate materjalidega. (siid, tekstiil, paber, keraamika, portselan, vilt).
Õppeaeg, lõpetamise tingimused, lõpetamisel antav dokument.

Näide 2

KULTUURIKURSUS.

Tutvustada Rootsi ühiskonna ülesehitust ja korraldust, samuti Eesti ja Rootsi kultuurierinevusi, et hõlbustada teineteisemõistmist rootsi keeles suhtlevate kutseesindajate ning rootslaste vahel. Hõlmab rootsi ühiskonna ja maatundmist.

Lõpetamisel antav dokument: Tunnistus.

Antud teemade loend, mahtu mitte. Kirjanduse loetelu ei ole.

Näide 3

AVALIKKUSSUHTED JA KOOL

EESMÄRK: Lastevanemate koolitamise süsteemipärasemaks muutmine, et tõsta koolitöö edukust ja tihendada sidemeid rahvaõpistu, kooli, lastevanemate ning teiste asjast huvitatute inimeste vahel

TEEMAD: Tulevikukool ja huvitegevus, koolist väljalangemise vältimine, kiitmine ja karistamine, eetiline kasvatamine, lapse vaimne arendamine, murdealine laps, lastevanemate osaluslaste silmaringi laiendamisel, lapse suhtlemisoskuse arendamine.

Õppeaeg, lõpetamise tingimused, lõpetamisel antav dokument.

IV tüüp – Väljundit kirjeldavad õppekavad

Näide 4

KOHANEMIS- JA TOIMETULEKUKOOLITUS

ÕPPE EESMÄRGID: Osalejate ettevalmistamine kohanemiseks ja konkureerimiseks tööjõuturul

Tulemused:

- Õpib tundma aktiivse tööotsimise ja tööle rakendumist soodutavaid meetodeid
- Omab kursuse lõppedes ülevaadet kehtivast tööseadusandlusest
- Õpib koostama ja vormistama tööotsimisega kaasnevaid dokumente
- Valminud dokumendid salvestatakse disketile, mis võimaldab neid peale koolitust uuendada, täiendada ja kasutada.
- Õppijal saab olema isiklik e-aadress, mis jääb tema kasutusse ka peale koolitust
- Õppija registreerib end tasuta www-töbörsidel

Kuhu minna õppekavadega?

Tänaste arusaamade, kokkulepete ja kehtiva seadusandluse põhjal on aeg ka vabahariduslikkus õppes aeg võtta suund väljundipõhiste õppekavadele. Kõigepealt seadusandlusest

Väljavõte Kutseadusest (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13147615>):

§ 4. Kutsetase ja kvalifikatsiooniraamistik

(1) Kutsetase on **kutsealal vajalike teadmiste, oskuste, iseseisvuse ja vastutuse ulatus.**

(2) Kutsetasemed on võrreldavad haridustasemetega ning kutseüsteem ja haridussüsteem on ühtses ning rahvusvaheliselt võrreldavas kvalifikatsiooniraamistikus.

(3) Kvalifikatsiooniraamistik liigitab **kutse- ja haridustasemed omandatud teadmiste, oskuste ning iseseisvusele ja vastutusele seatud kriteeriumide alusel.**

(4) Kvalifikatsiooniraamistik jaguneb kaheksaks tasemeks, kusjuures 1. tase on madalaim ja 8. tase kõrgeim. Tasemete kirjeldused on esitatud käesoleva seaduse lisa 1 «Kvalifikatsiooniraamistik».

(5) Igal kutsealal on kehtestatud madalaim kutsetase (esmane kutsetase). Sellel tasemel kutse andmist nimetatakse esmataseme kutse andmiseks.

(6) Kutsealade esmatasemete paigutamise kvalifikatsiooniraamistikus ja kõrgemate kutsetasemete määramise vajaduse otsustab kutsenõukogude esimeeste kogu.

§ 5. Kutsestandard

(1) Kutsestandard on dokument, **milles kirjeldatakse kutsetegevust ning esitatakse kutsealade ja -tasemete kompetentsusnõuded.**

(2) Kutsestandardi kinnitab kutsenõukogu.

(3) Kutsestandardite koostamise, muutmise ja vormistamise korra kehtestab haridus- ja teadusminister määrusega.

Kutsestandardi lisa 1 toob ära EQF nõuded tasemete kaupa

EUROOPA KVALIFIKATSIOONIRAAMISTIK ELUKESTVA ÕPPE VALDKONNAS (EQF)

- EQF-il on kaks põhieesmärki: stimuleerida kodanike riikidevahelist liikuvust ja soodustada nende elukestvat õpet.
- EQF-is tunnistatakse, et Euroopa haridus- ja koolitussüsteemid on nii mitmekesised, et riikide ja asutuste vahelise võrdlemise ja koostöö võimalikuks tegemiseks on vaja ümber lülituda õpitulemustele.
- EQF on Euroopa ühtne võrdlusraamistik, mis seostab omavahel riikide kvalifikatsioonisüsteemid
- EQF toimib Euroopa eri riikide ja süsteemide vahelise kvalifikatsiooni loetavamaks ja arusaadavamaks muutuva tõlgendamisevahendina.
- EQF seob eri riikide riiklikud kvalifikatsioonisüsteemid ja -raamistikud kokku ühtse Euroopa võrdlusala – selle kaheksa võrdlustaseme – ümber.
- Tasemed hõlmavad kogu kvalifikatsioonide skaalat algtasemest (1. tase, näiteks koolide lõputunnistused) kõrgtasemeni (8. tase, näiteks doktorikraad).
- EQF võrdlustasemeid kirjeldatakse õpitulemuste kaudu.
- EQF-is määratletakse õpitulemusi kui tõendeid selle kohta, mida õppur teab, millest ta aru saab ja mida ta on võimeline tegema pärast õppeprotsessi lõppu.
- EQF rõhutab sisenditele (näiteks õpiaja pikkusele) keskendumise asemel pigem õppimise tulemusi.
- Õpitulemusi määratletakse kolmes kategoorias – teadmiste, oskuste ja pädevusena.
- See tähendab, et erinevates kombinatsioonides kvalifikatsioonid hõlmavad õpitulemuste kõiki tasemeid, sealhulgas teoreetilisi teadmisi, praktilisi ja tehnilisi oskusi ning sotsiaalseid pädevusi, mille juures on määrav koostööoskus.

Eestis kõrghariduse üheks olulisimaks mõjutajaks olnud **Bologna protsess**, mille üks peamine eesmärk oli jõuda Euroopas lihtsalt mõistetavate ja võrreldavate kraadide süsteemini, mis toetaks üliõpilaste mobiilsust ja tööjõu vaba liikumist. Üheks võrreldavust

tagavaks asjaoluks on loomulikult õppetsüklite sarnane kestus, millest tulenes Eestis nn 3+2-reform. Õppekavade kirjeldamine õpiväljundite kaudu muudab sisuliselt võimalikuks varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) kõrghariduse osana, toetades nii elukestvat õpet. Lisaks kõrghariduskvalifikatsioonide võrreldavusele ja mõistetavusele toetab väljundipõhine õppekavaarendus ka Bologna protsessi teisi eesmärke, nagu näiteks üle-euroopalise koostöö tugevdamine kvaliteedi tagamisel, elukestva õppe kui Euroopa kõrgharidusruumi olemusliku osa arendamine, kõrghariduse sotsiaalse dimensiooni tugevdamine ning Euroopa kõrgharidusruumi atraktiivsuse tõstmine maailmas.

EELNEVA ÕPITULEMUSE JA ERIALASE TÖÖKOGEMUSE ARVESTAMISE PÕHIMÕTTED
Eelneva õpitulemuse ja erialase töökogemuse arvestamist võib kõrgharidusstandardiga kehtestatud tingimustel ja korras rakendada:

õppeasutuse kehtestatud vastuvõtutingimuste täitmiseks;

- õppekava täitmisel eelnevalt omandatud ainepunktide ülekanamiseks;
- eelneva õpitulemuse või erialase töökogemuse arvestamisena ainepunktideks.

EELNEVA ÕPITULEMUSE JA ERIALASE TÖÖKOGEMUSE ARVESTAMISE EESMÄRK

- Suurendada inimeste hariduslikku ja tööalast mobiilsust ning avardada võimalusi elukestvaks õppeks;
- võimaldada haridustasemetest koosnevas haridussüsteemis õppimise (formaalharidus), muu organiseeritud õppetegevuse (mitteformaalne haridus) ja erialase töökogemuse kaudu ning igapäevase tegevuse ja vaba aja raames õppimise (informaalne haridus) tulemusi lugeda samaväärseks vastuvõtutingimuste täitmise või õppekava läbimisel saavutatavate õpitulemustega;
- õppeasutusel paindlikult reageerida tööturul toimuvatele muudatustele ning tööjõuvajaduse muutumisele.

Õppekava. Mis see on?

Õppekava ei ole ainult tehniline dokument mis tunnijaotusplaani ja õpitavad - õpetatavad teemad annab, mahud jagab ja eesmärgid püstitab.

Õppekava on planeeritavate tegevuste süsteem, mis peab kindlustama õppe tõhusaima toimimise inimese arengu toetajana.

Õppekava läbimise järel on muutunud õppija teadmised ja arusaamad ning ta oskab midagi sellist, mida ta enne ei osanud või kui oskas, siis pärast õppe läbimist oskab seda paremini. Õppekava, mis lisaks õppeprotsessile endale kirjeldab ka väljundit - mida õppur teab, millest ta aru saab ja mida ta on võimeline tegema pärast õppeprotsessi lõppu, nimetame väljundipõhiseks õppekavaks.

Kokkuvõtteks

Analüüsi tulemina leidis kinnitust, et õppekavade vormistamisel ühtsed nõuded seni puuduvad.

Vabaharidulike õppekeskuste seni rakendatavad õppekavad on tegevusi kirjeldavat laadi, väljundit kirjeldatakse väga harva. Et tänastel vabahariduslikel õppekeskustel oleks võimalik jätkata Eesti elukestva õppe süsteemi olulise ning jätkusuutliku osana, on vältimatu üleminek väljundipõhisele õppekavadele.

Väljundipõhise õppekava eelised:

- Kergelt võrreldav EQF-ga
- Annab võimaluse rakendada vabahariduslikus õppes saadut VÕTA süsteemi kaudu muus õppes (näiteks kõrhariduslikus õppes)

Ivo Eesmaa
Arendustegevuste projektijuht